

Referanser: KM 6/19, KR 88/20

Arkivsak: 20/04772-12

Tilkjenning av medlemskap

Sammendrag

Kirkeordningen § 4 sier at bare person som er bosatt i riket og norsk statsborger bosatt i utlandet, kan være medlem av Den norske kirke. Bestemmelsen angir videre at biskopen etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet kan bestemme at også andre personer kan være medlem av kirken.

Forslag til regler har vært på høring hos biskopene og bispedømmerådene. På bakgrunn av høringen, foreslår Kirkerådet for Kirkemøtet å fastsette disse reglene.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å vedta følgende regler for tilkjenning av medlemskap for personer som ikke er bosatt i riket eller er norske borgere bosatt i utlandet:

I

§ 1. Når særlige grunner taler for det, kan biskopen bestemme at en person som ikke er bosatt i riket, men som oppholder seg her, kan bli medlem av Den norske kirke.

§ 2. Søknad om medlemskap fremmes av menighetsrådet i det soknet der den det søkes for har sin tilknytning. I søknaden skal det gis en beskrivelse av bakgrunn, rettslig og kirkelig status samt hvilken type tilknytning vedkommende har til menigheten.

§ 3. Biskopen kan også bestemme at en person som ikke er norsk statsborger og som er bosatt i utlandet kan bli medlem av Den norske kirke. Den som ønsker å bli medlem, fremmer selv søknad for biskopen i det bispedømme der vedkommende har en tilknytning.

§ 4. Når biskopen har gjort vedtak om tilkjenning av medlemskap, sendes melding om dette til Kirkerådet slik at opplysninger blir inntatt i medlemsregisteret.

§ 5. Den som står oppført i medlemsregisteret på disse vilkår, har så langt det lar seg gjøre selv ansvar for å melde fra om endring i status for medlemskap, enten dette gjelder flytting til et annet sokn eller til utlandet eller utmelding av Den norske kirke. Det skal også gis melding dersom medlemmet skifter status til bosatt i riket.

II

Reglene trer i kraft straks.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkeordningen § 4 definerer hvem som kan være medlem i Den norske kirke. Foruten kravet om dåp (definert i § 4 annet ledd) er kravet at man er bosatt i riket.

Kirkeordningen åpner for at biskopen kan bestemme at personer som ikke oppfyller kravene til medlemskap i § 4 første ledd kan bli medlemmer av Den norske kirke. Det skal skje etter egne regler vedtatt av Kirkemøtet.

Formuleringen «bosatt i riket» er overtatt fra kirkeloven og derfra fra kirkeordningsloven.¹ Den har i dag på generelt grunnlag først og fremst en skattemessig side, og betegner en person som har bostedsadresse i Norge minst halvparten av årets dager.² Det er en underliggende forutsetning at vedkommende dermed også har oppholdstillatelse som gjelder for mer enn seks måneder. Personer som ikke har oppholdstillatelse eller som har oppholdstillatelse for inntil seks måneder, regnes ikke som bosatt i riket.³

I Kirkerådets første utkast til kirkeordning var betegnelsen «bosatt» foreslått endret til «med lovlig opphold» Endringen var ment å fange opp at gruppen som har lovlig opphold i Norge er noe større enn dem som regnes som bosatt.⁴ Den inneholder også bl.a. asylsøkere som venter på svar på sin søknad. Det kan også gjelde andre personer uten folkeregistrert adresse.

Endringen ble kritisert i høringsrunden. Flere hørings svar pekte på at kravet til medlemskap i Den norske kirke var for snevert formulert, bl.a. fordi det også potensielt kan være grunn til å vurdere som medlemmer personer som heller ikke har lovlig opphold i riket, herunder ureturnerbare personer og personer som befinner seg i kirkeasyl. Ingen av disse vil kvalifisere til medlemskap etter § 4 første ledd. Det finnes i nåtid og nær fortid flere eksempler på at personer i denne kategorien kan tenkes å ha et berettiget ønske om medlemskap i Den norske kirke.

Som en konsekvens av høringen foreslo Kirkerådet at kirkelovens formulering ble videreført i kirkeordningen, men at det i tillegg gis en åpning for at biskopen etter nærmere regler vedtatt av Kirkemøtet i særlige tilfeller kan tildele medlemskap også til personer som ikke er bosatt i riket. Dette ble vedtatt av Kirkemøtet. Følgelig er det nå behov for å fastsette regler knyttet til denne bestemmelsen.

Høring

Kirkerådet vedtok i sitt møte 3.-4. desember 2020 å sende saken på høring til biskopene og bispedømmerådene. Innen høringsfristen hadde ni bispedømmeråd avgitt hørings svar. Én biskop hadde i tillegg avgitt eget svar. Med unntak av Oslo bispedømmeråd sluttet samtlige høringsinstansene seg til innholdet i reglene. Enkelte uttalelser kommenterte sider ved reglene.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd oppfattet at tittelen på det foreslåtte reglementet kunne skape misforståelser om hvilke grupper dette gjelder for, og foreslår

¹ Bestemmelsen kom inn i kirkeordningsloven 13. juni 1969. Det er i forarbeidene (Ot.prp. 42 (1967-68)) ikke gitt noen nærmere bestemmelse av hva som menes med «bosatt» utover at det betyr at man har bopel i Norge.

² Se folkeregisterloven § 4-1.

³ Sistnevnte gruppe kan likevel få tildelt et d-nummer, som er alternativ til fødsels- og personnummer, men hvor første siffer er pluss på fire.

⁴ Jf. Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-16-1251>

følgende omformulering:

«Regler for tilkjenning av medlemskap for personer i Norge som ikke er bosatt i riket og personer bosatt i utlandet som ikke er norske borgere.»

Hamar bispedømmeråd understreket behovet for en raus praktisering av mulighetene for medlemskap, mens *Bjergvin bispedømmeråd* kommenterte til § 1:

Dette vil vera aktuelt i unntakstilfelle og det er difor rimeleg å bruka formuleringa «Når særlige grunner taler for det» for å signalisera dette og at det ikkje er automatikk i det, men det må vera særlege grunnar.

Oslo bispedømmeråd var kritisk til flere sider av forslaget, og mente reglene legger listen for innmelding høyere enn nødvendig:

At det må etableres andre prosedyrer for personer som ikke er formelt bosatt er åpenbart, men slike prosedyrer bør ikke gjøres mer komplisert enn nødvendig. At noen ønsker å bli en del av Den norske kirke, er grunn god nok til å gi medlemskap, og det er ikke nødvendig å lete etter "særlige grunner" for å innvilge et slikt ønske. Den som ønsker medlemskap bør også kunne sende søknad om dette direkte til biskopen, uten å gå veien om et menighetsråd. Det er naturligvis ikke noe til hinder for at menigheter kan assistere i en søknadsprosess, men dette bør ikke være noe krav. Et slikt krav representerer også en forskjellsbehandling sammenlignet med utenlandsboende.

Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet merker seg at det er en stor grad av tilslutning til utformingen av reglene slik de foreligger.

Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd har kritisert tittelen på reglene som uklar. Kirkerådet vil bemerke at reglene er utformet for dem som – i Norge eller utlandet – ikke tilfredsstiller noen av de to kriteriene «bosatt i riket» eller «norsk borger bosatt i utlandet». For å klargjøre dette noe mer, foreslås tittelen «Regler for tilkjenning av medlemskap for personer som ikke er bosatt i riket eller er norske borgere bosatt i utlandet»

Til kommentarene fra Oslo bispedømmeråd vil Kirkerådet bemerke at en tilkjenning av medlemskap til personer hvis rettslige status i riket er svært usikker, representerer et unntakstilfelle. Kirkerådet er enig med Bjergvin bispedømmeråd som sier at det derfor er rimelig å bruke formuleringen «når særlige grunner taler for det».

Når det gjelder hvem som søker, har Kirkerådet vært opptatt av at for denne gruppen er det viktig, og langt på vei nødvendig å ha en lokal tilknytning. Det å bli medlem vil i praksis si å bli medlem av en menighet, og for dem som ikke er registrert med noen adresse, vil en bekreftelse på tilhørighet til menigheten være en passende kompensering for det å være formelt bosatt i soknet. Det vil også potensielt kunne bli ulike typer omkostninger knyttet til denne type medlemmer, og det vil da være en fordel at menigheten står bak vedkommende. Et ønske om medlemskap vil i stor grad ha sammenheng med muligheten for å stemme, eventuelt bli valgbar ved kirkelige valg. Det er derfor ikke unaturlig at det er menighetsrådet som fremmer søknaden.

For personer bosatt i utlandet vil tilknytningen i større grad gå via andre personer mer enn en menighetstilknytning. Det er derfor mer naturlig at det her er personen selv som søker. Kirkerådet ser imidlertid at også slike søknader bør ha en god begrunnelse, og foreslår at dette settes inn i reglene. I § 3 foreslås følgende setning lagt til: «Søker må begrunne sin tilknytning til Den norske kirke».

Merknader til regelutkastet

Medlemskap for personer som befinner seg i Norge

Til § 1: Søknader fremmes dersom det er særlige grunner til det. Formuleringen betegner at dette er en unntaksordning fra den generelle regelen om hvem som er medlemmer. Kravet til hva som er særlige grunner skal imidlertid ikke ligge høyt. Et minimum må være at den det blir søkt for har, eller i det minste ønsker å ha, en tilknytning til Den norske kirke som er mer enn helt flyktig.

Kravet om å være bosatt er nært knyttet til tilhørigheten til et bestemt sokn. Den som ikke har fast bosted, er heller ikke knyttet til et sokn, og har dermed heller ikke noe sted hvor medlemskapet kan komme til uttrykk. For den gruppen det her er snakk om, vil det dermed være nødvendig at vedkommende biskop som treffer vedtak om medlemskap samtidig bestemmer hvilket sokn det nye medlemmet skal tilhøre. På grunn av den manglende faste adressen er det heller ikke i utgangspunktet opplagt hvilken biskop som skal treffe vedtak, men det må legges til grunn at det i utgangspunktet er biskopen på det stedet der personen faktisk oppholder seg.

Til § 2: Det legges til grunn at personer som ønsker å bli medlemmer har en form for tilknytning til en menighet, og at det er denne tilknytningen som ligger til grunn for et ønske om medlemskap. Det vil derfor være naturlig at det er menigheten som søker på vegne av den enkelte som ønsker å bli medlem. Dette vil være parallelt med ordningen i kirkeloven som gjaldt for personer som ønsket stemmerett i et annet sokn enn der vedkommende var bosatt.

Tilkjenning av medlemskap for personer i denne gruppen vil utløse fulle medlemsretter etter kirkeordningen. Vedkommende vil kunne stemme ved kirkelige valg og være valgbar til kirkelige ombud både på soknenivå og nasjonalt nivå på linje med øvrige medlemmer i Den norske kirke.

En bestemmelse som gir rett til medlemskap for personer som ikke har lovlig opphold i riket, men likevel befinner seg her, vil potensielt kunne oppfattes som i strid med offentlig regelverk. Det vil også av deler av samfunnet kunne oppfattes som politisk ladet, og dermed av betydning for kirkens offentlige omdømme. Det er derfor nødvendig å vise stor skjønnsomhet i behandlingen av denne type saker, og det må legges til grunn at det bare er i helt spesielle tilfeller og etter grundige undersøkelser at biskopen vil treffe avgjørelse om å gi medlemskap til personer som ikke er bosatt i riket. Det menighetsrådet som søker må oppgi hvilken rettslig status den omsøkte har, det vil si om vedkommende enten er asylsøker hvor søknaden ikke er endelig avgjort, i så fall hvor langt prosessen er kommet, eller om vedkommende er ureturnerbar. Videre hvilken kirkelige status vedkommende har, det vil si når og hvor vedkommende er døpt, og eventuell opprinnelig kirketilknytning. Det vil også være interessant hvilken forbindelse det er mellom menighetsrådet som søker og den det søkes for.

Medlemskap for personer i utlandet som ikke er norske borgere

Til § 3: Som nevnt er medlemskap for personer som ikke befinner seg i riket begrenset til personer med norsk statsborgerskap. Disse har i dag ikke mulighet til å

stemme ved kirkelige valg og er heller ikke valgbare, men det er grunn til å tro at dette kan endres.⁵

Det kan imidlertid også tenkes personer med tilknytning til Norge og Den norske kirke, men som ikke er statsborgere, vil ha et ønske om å stå oppført som medlemmer. Det vil særlig kunne gjelde personer med en nær tilknytning til norske borgere, f.eks. ektefeller eller barn som er født i utlandet, evt. personer som er knyttet til f.eks. en norsk sjømannskirke. Også for personer i denne gruppen vil det kunne være aktuelt for biskopen å bestemme at vedkommende kan være medlem av Den norske kirke. Det antas at en slik mulighet vil være ukontroversiell og av minimal betydning for Den norske kirkes totale medlemstall. I praksis vil det også her dreie seg om «særlige grunner». Søker må derfor gjøre rede for dette ved å begrunne hvilken tilknytning vedkommende har til Den norske kirke.

Registrering

Biskopen som har tilkjent medlemskap for en person i en av gruppene over sender melding om dette til Kirkerådet. Det er grunn til å tro at kun et lite antall personer vil bli gitt medlemskap på denne måten, og det foreslås derfor at Kirkerådet tar seg av all saksbehandling som er knyttet til registrering av disse medlemmene.

Ettersom endring i medlemsstatus ikke skjer automatisk, vil de aktuelle medlemmene selv bli ansvarlig for å melde dette til registeret. Det gjelder flytting til et annet sokn i Norge, flytting/hjemsendelse til utlandet og utmelding, evt. som følge av overgang til et annet kirkesamfunn. Dersom det etter en viss periode etter siste kontakt ikke oppnås kontakt med medlemmet, vil vedkommende slettes.

Kirkerådet legger til grunn at behandlingsgrunnlaget for behandling av de aktuelle personenes personopplysninger vil ha grunnlag i personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav b)⁶ og art. 9 nr. 2 bokstav d),⁷ hvor tilkjenning av medlemskap vil være å forstå som en inngåelse av en medlemsavtale mellom den som ønsker medlemskap og Den norske kirke.

Kirkerådet legger videre til grunn at medlemmer som får tilkjent medlemskap etter disse regler, ikke vil inngå i tilskuddsgrunnlaget for Den norske kirke, jf. trossamfunnsloven § 2 annet ledd, jf. § 4 første ledd.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken forventes ikke å ha noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

⁵ Kirkerådet har i sak KR 12/21 vist til at et spørsmål om medlemmer i Den norske kirke bosatt i utlandet bør få stemmerett, vil være aktuelt å fastsette ved endring av kirkeordningen i forbindelse med fastsetting av kirkevalgeregler på Kirkemøtet 2022.

⁶ «Behandlingen er nødvendig for å oppfylle en avtale som den registrerte er part i, eller for å gjennomføre tiltak på den registrertes anmodning før en avtaleinngåelse».

⁷ «Behandlingen utføres av en stiftelse, sammenslutning eller et annet ideelt organ hvis mål er av politisk, religiøs eller fagforeningsmessig art, som ledd i organets berettigede aktiviteter og med nødvendige garantier, forutsatt at behandlingen bare gjelder organets medlemmer eller tidligere medlemmer eller personer som på grunn av organets mål har regelmessig kontakt med det, og at personopplysningene ikke utleveres til andre enn nevnte organ uten de registrertes samtykke.»